

som kan få den mer fritt assosierende leser til å trekke paralleller til nåtidens heksejakt knyttet til terror i et spenningsfelt mellom religioner. Uten at jeg har noe som helst grunnlag for å antyde at det sistnevnte har vært forfatterens intensjon...

Boken er spennende, tidvis ettertenksom, lett filosofisk, innimellom humoristisk og alt i alt en interessant og anbefalelsesverdig leseropplevelse.

Kari Holte

Anestesiavdelingen
Sykehuset Østfold
Fredrikstad

Veivalg under krigen

Anders Chr. Gogstad, Ole Kr. Grimnes,
Kjartan Rødland

Der veiene skiltes

Hvorfor opplevde vi krigen så forskjellig? 192 s, ill. Bergen: Eide forlag, 2005. Pris NOK 290
ISBN 82-514-0688-9

Det som er særlig interessant med denne boken, er at alle parter kommer til orde. Vi leser om motstandsfolk, krigsseilere, flyktninger, krigsfanger og om folk som mistet alt de eide da husene ble brent og de ble tvangsflyttet fra Finnmark.

Men vi får også innblikk i tankene til ham som ble leder for NS-ungdom og senere meldte seg som frontkjemper, hvilket valg han gjorde den gangen og hvordan det har påvirket resten av livet hans.

Personskildringene i boken bygger på videointervju av i alt 24 personer, mennesker som tok viktige valg i ganske ung alder. Noen gikk samme vei, men noen valgte annerledes. I innledningen til boken spør forfatterne: «Var det to helt forskjellige typer mennesker, eller var de ganske enkelt mennesker som valgte eller ble tvunget inn i hver sin retning?» Som alltid finnes det ikke enkle svar på slike spørsmål. Det var ytterst forskjellige mennesker og motiver innen begge grupper.

Forfattergruppen har delt oppgavene seg imellom. Sosialmedisineren Anders Chr. Gogstad, som har interessert seg sterkt for sosial- og helsepolitisk historie, særlig fra okkupasjonstiden, skriver om Røde Kors-søstrene som var i tysk tjeneste. Han skriver om tyskerbarna og Lebensborn, om de tyske konsentrasjonsleirene, krigsfangene og jødene. Men han behandler også Norge under tysk forvaltning, kommunistenes krig og nordmenn under Hitlers faner.

Historikeren Ole Kr. Grimnes gir det overordnede historiske perspektiv om

hvorfor vi opplevde krigen så forskjellig, hva som skjedde da motviljen ble til motstand, om Milorg og etterretningsarbeid.

Journalisten Kjartan Rødland har redigert og gjengitt de timelange videointervjuene for å belyse de personlige valg enkeltmennesker ble stilt overfor.

På denne måten kunne man si at boken virker fragmentert. Jeg ville heller kalle det kaleidoskopisk. Den gir en rekke veldokumenterte historiske glimt fra en tid som på en avgjørende måte preget oss som var barn eller unge under krigen, og den vil være et nyttig læremiddel for kommende slekter. Boken er rikt illustrert med fotografier fra forfatternes private samlinger.

Astrid Nøklebye Heiberg

Psykiatrisk institutt
Universitetet i Oslo

Skrift i huden – en selvskader forteller

Sofia Åkerman

Sebrapiken

247 s. Oslo: Humanist forlag, 2005.
Pris NOK 268
ISBN 82-92622-07-1

Dette er en ung kvinnes selvbiografiske beretning om mange år med alvorlig selvskading og anorexia nervosa.

Boken omfatter vanskelige ungdomsår, der mye tid ble tilbrakt i psykiatriske avdelinger både frivillig og som tvangsinnlagt. Den

er skrevet ut fra posisjonen til den som har kommet seg gjennom selvdestruktiviteten, og har slik sett en *happy end*.

Boken er dels forfatterens forsøk på å forstå seg selv og sin egen historie, men ikke minst er den et forsøk på å formidle til andre hvordan «den håpløse pasientens» subjektive virkelighet kan fortone seg. Dette kan være en meget nyttig tekst for en humanistisk legepraksis, fordi den insisterende minner om at bak observerbare *medisinske* symptomer finnes det hos barnet Sofia en monstrøs angst som er av eksistensiell, emosjonell og relasjonell karakter. Og boken er påtrengende aktuell gjennom de siste årenes økte synlighet av selvskading, ikke minst hos jenter med og uten spiseforstyrrelser.

Forfatteren Sofia er en illustrasjon på Jean Paul Sartres utsagn om at «helvete er de andre». Hun opplever seg som et overfølsomt individ som strekker seg etter å bli innlemmet i fellesskapene. Men hun evner ikke og våger ikke nok. Hun har en sterk skamfølelse og et dårlig selvbylde. Å nærme seg

de andre fortøner seg for Sofia som risikoen for å bli utsatt for en serie avvísninger. Paradoksalt, men meget velkjent fra arbeidet med unge og voksne med slike dramatiske symptomer, blir sulten, selvskaden og sårene en slags trygg verden. Smerten er velkjent og forutsigbar inntil det utmattende.

Sofia jakter desperat på en tilknytning, men gjennom sine symptomer hemmer hun også andres – foreldre, venners og behandleres – muligheter for å nærme seg henne. Symptomene blir som et vanvittig kroppsteater som stjeler oppmerksomheten fra hva det egentlig handler om, dvs. hennes ensomhet og hjelpeløshet. Alle er som fanget: Ønsket er relasjon, men symptomenes dramatikkk står i veien. Behandlerne trapper opp tvangstiltakene.

Det er til ettertanke for oss leger og behandlere at det i boken finnes mange som forholder seg til symptomenes støy, men få som er nysgjerrige nok til å se gjennom de ytre dramaene og forsøker å lage en relasjon til den desperate lille jenta bakenfor. Boken kan forhåpentligvis bidra til vår interesse for den vanskelige pasientens *egen versjon*; og at vi i arbeidet med så dramatiske fenomener sjelden kommer særlig vei uten et minimum av terapeutisk *relasjon*.

Finn Skårderud

Avdeling for helse- og sosialfag
Høgskolen i Lillehammer

Alt om kjærligheten?

Svein Haugsgjerd

Kjærlighetens kraftlinjer

224 s. Oslo: Pax forlag, 2005. Pris NOK 298
ISBN 82-530-2820-2

Dette er en populærvitenskapelig bok om psykologi, psykoterapi og psykoanalyse, med innslag av selvbiografisk materiale. Den henvender seg både til legfolk og fagfolk – til medmennesker. Innledningsvis skriver forfatteren

(født 1942): «Kjærligheten oppstår og videreføres ved hjelp av to mirakuløse menneskelige evner: fantasi og språk. Dette er det jeg kaller kjærlighetens kraftlinjer. Denne boken handler om hva psykoanalysen har lært meg om kjærlighetens betydning, og om hva slik behandling går ut på [...] Kjærligheten er et hovedtema i slik behandling: kampen for å oppleve kjærlighet, dele kjærlighet, bevare kjærlighet. Kjærligheten [...] er en drivkraft for alt som har varig verdi, i samvær, samliv og skapende virksomhet.»

Boken har fire hoveddeler: Seksualitet og kjærlighet, Skyggen av døden, Psyko-

terapi og psykoanalyse og Kjærligheten og kulturen. Den første delen utgjør drøyt halvdel av boken, med blant annet kapitler om barndomsseksualitet, forelskelse og partnervalg.

Forfatterens beretning bygger på egne erfaringer, som medmenneske og terapeut – med sterk vekt på drømmer – og som en utrolig belest kulturformidler. Prestesønnen/psykoanalytiker siterer Bibelen og Freud med samme frimodighet. Hans ønske om å kunne formidle sitt budskap i hverdagslige ord lykkes ikke alltid helt.

Avslutningsvis skriver Haugsgjerd: «Vi bruker ett og samme ord – «kjærlighet» – om fenomener på tre livsområder: den erotiske parkjærligheten, kjærligheten mellom foreldre og barn og den solidariske nestekjærligheten. Dette er ikke uten grunn. Foreldre-barn-kjærligheten legger grunnlaget for par-kjærligheten, som igjen støtter opp om neste-kjærligheten.»

Dette er en utfordrende og inspirerende bok som egner seg for gode samtaler.

Eivind Haga
Stavanger

Om plikt, profitt – og det gode liv

Göran Rosenberg

Plikten, profitten og kunsten å være menneske

227 s. Oslo: Flux forlag, 2005. Pris NOK 298
ISBN 82-996657-7-9

I Palazzo Pubblico, rådssalen i rådhuset i Siena, har Ambrogio Lorenzetti malt ein serie freskoar som framstiller det vonde bystyret, tyranniet, og det gode bystyret, republikken. Freskoane, som pregar omslaget av denne boka, er frå rundt

1340 og framstiller ideen om at mennesket sjølv – ikkje Gud – avgjer kva slags samfunn dei lever i. Göran Rosenberg reflekterer over kunsten å vere menneske og kunsten å byggje opp eit samfunn. Han er svensk journalist og forfattar med jødisk bakgrunn. Han har skrive ei bok som ikkje var tenkt som ei bok, men som ein pamflett. Pamfletten skulle vere ein protest mot den ukritisk aksepterte ideen at aktivitetar som hittil har vore driven av plikt, i staden kan drivast av profitt. Mot den ideen at med profitt som drivkraft ville sjukepleien bli meir effektiv, eldreomsorga meir menneskeleg og skulen meir vital.

Boka handlar om meir enn spørsmålet om profitt i helsevesenet. Bokas bærande idé er at det er ein nødvendig konflikt mellom plikt og profitt. Begge er nødvendige,

avhengige av kvarandre og samstundes uforeinlege. Forfattaren argumenterer med referansar primært frå antikk filosofi, samfunnsteningen hos dei romerske forfattere og opplysningstidas filosofar. Det blir til ei bok om kva det vil seie å vere menneske, og kva konsekvensar det må ha for det politiske liv om vi skal lukkast å byggje eit rettferdig og godt samfunn. Rosenberg er politisk ukorrekt. Han er raudgrøn i kritikken av den nyliberale forteljinga om det endeleg befridd individ på den endeleg befridd marknaden. Men han er blågul konservativ i kritikken av den nyradikale sosialhygien som vil fjerne religionen, les: bordbøn, julegudsteneste etc. frå våre kollektive institusjonar. Ifølge Rosenberg er det moderne samfunn utenkeleg utan kapitalismen. Men det er også utenkeleg «uten religionen. Eller uten kollektive forestillinger om dyd og ansvar. Eller uten plikter» (s. 138).

Det er vår avhengighet av andre menneske som gjer oss til menneske. Vi er alle fortalt, og vi fortel alle vidare. Menneskets lodd er å føye saman skjebne og strid, det gitte med det uskrivne, lenkene med fridommen. Verdier er ikkje noko vi vel. Det er omvendt: Det er verdiane som vel oss, grip tak i oss. Verdier er del av vår skjebne.

Det verdfulle med denne boka er at den kommenterer dagsaktuelle problem i vestlege samfunn som det er vanskeleg å formulere. Og den gjer det på ein original og nyskapande måte.

Kari Bu har omsett boka frå svensk til godt norsk.

John Nessa
Hjelmeland legekontor
Hjelmeland

Lettfattelig og humoristisk om røykeslutt

Atle Bredesen

101 måter å slutte å røyke på

239 s. Oslo: Cappelen, 2005. Pris NOK 199
ISBN 82-02-24645-8

For prisen av tre sigarettpakker får leseren en underholdende beskrivelse av 101 måter å slutte å røyke på. Forfatteren sluttet ved metode nr. 101 – finn din egen metode – etter å ha røykt ca. 180 000 sigaretter på 25 år. Hensikten med

boken er å gi et innsyn i jungelen av røykeavvenningsmetoder som er tilgjengelig i tilfelle man skulle ønske å slutte å røyke. Motivasjon for røykeslutt finnes her og der i boken, men å motivere er ikke forfatterens

hovedmål. Å underholde samt informere er satt i høysetet. Her inkluderes metoder fra englehjelp til krystaller til bupropion (Zyban). Dessverre er ikke de ulike metodene rangert på noen måte i forhold til effektivitet, og dokumentasjonen for de forskjellige metodene nevnes bare i forbifarten en gang i blant. Man kan dermed få inntrykk av at individuelle variasjoner kan gjøre en hvilken som helst metode effektiv, og det er både sant og usant på samme tid. Sjamanisme får mer omtale enn nikotinfritt røykeplaster, og forfatterens skepsis til religion, leger og legemidler kommer klart frem hele veien. Boken kan anbefales til røykere som ønsker en lettfattelig og humoristisk omtale av både utrolige (anti-røyke-BH, laserterapi og bananmetoden) og seriøse alternativer. Mange henvisninger til nettsted er inkludert (mens andre mangler, f.eks. Happy Ending, som er utviklet av norske forskere).

«Superpillen»- rimonabant – er foreløpig ikke registrert, hvis pasientene dine lurer på om du kan skrive den ut. Metoder for å forbli røykfri er ikke omtalt. Men først må man jo slutte, og bokens omfang gjør at de fleste på jakt etter en metode eller flere vil finne noe informasjon her.

Serena Tonstad

Avdeling for preventiv kardiologi
Ullevål universitetssykehus

Er muslimer mennesker?

Jan Hjärpe, red.

99 spørsmål om islam

179 s. Oslo: Humanist forlag, 2005.

Pris NOK 198

ISBN 82-92622-04-7

Boken er skrevet av flere forfattere, med Jan Hjärpe som redaktør, og kan brukes som en kilde for nærmere forståelse av muslimer som folk og ikke nødvendigvis den teoretiske islam. Boken representerer et «sekulært religionsantropologisk» syn på islam. Den beskriver menneskene som tilhører islam og ikke nødvendigvis den normative religionen som mange muslimer sannsynligvis ønsker, men ikke helt klarer å leve opp til. Boken er et godt supplement til dagens syn på islam og muslimer. Den er en god kilde for alle som lurer på hva islam er og en sunn konfrontasjon for muslimer som bør og vil lære mer om selvbildet sett utenfra.

Boken er delt inn i åtte kapitler og begynner med å forklare forfatterens teoretiske utgangspunkt. Deretter fortsetter